

ПІДГОРОДИНСЬКИЙ В. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент

НАКЛЕП В ЗАКОНОПРОЕКТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ З КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА (ПРОЕКТ В. С. ЖУРАВСЬКОГО)

Наклеп. Вказане поняття у сучасній законопроектній діяльності в галузі кримінального законодавства України сприймається в контексті «драконівських законів», асоціюється із антидемократичними змінами у кримінальному законодавстві («екстремізм» тощо).

Вказане уявлення є помилковим, тому що наклеп як склад злочину пропонувався запровадити політичними силами «протилежних таборів», а тому дослідження цього поняття має бути позбавлено політичного забарвлення.

Раніше нами досліджувались ознаки наклепу (ст. 151–1) у проекті В. В. Колесніченка, В. М. Олійника [1, 2], тепер звернемо увагу на проект Закону України № 11013 від 19.07.2012 р., який внесено В. С. Журавським [3] (далі — проект В. С. Журавського).

Проект В. С. Журавського викликав більш бурхливу реакцію ЗМІ [4] ніж попередні проекти законів України із цього питання. Дослідимо ознаки наклепу та спробуємо з'ясувати, що обумовило таку реакцію ЗМІ.

В поданому та доопрацьованому варіантах проекту закону України В. С. Журавського пропонувався доповнити Розділ III Особливої частини КК України ст. 145–1 «Наклеп» та ст. 145–2 «Образ». Нелогічним є доповнення Розділу III статтями КК України, які за своїм номером стосуються Розділу II, проте розміщених у Розділі III Особливої частини КК України.

Запропоновані злочини у поданому та доопрацьованому проектах є істотно різними. У поданому проекті містилось таке визначення наклепу: «Наклеп, тобто поширення завідомо неправдивих відомостей, що ганьблять честь і гідність іншої особи або підривають її репутацію», а у доопрацьованому було додано вказівку на умисел та «..., якщо такі дії спричинили тяжкі наслідки». Доопрацьований проект містив примітку, в якій тяжкі наслідки визначались як матеріальні збитки, які у п'ятдесят і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Підхід до визначення ознак наклепу як матеріального складу злочину, який запропоновано у доопрацьованому проекті В. С. Журавського, більше відповідає критеріям криміналізації у сучасній кримінальній законотворчості. Проте саме визначення наслідків є шаблонно-типовим для кримінального законодавства, неконкретизованим. Необхідно було конкретизувати наслідки шляхом вказівки на можливі негативні зміни

у різних видах суспільних відносинах, що мали б охоронятись вказаною кримінально-правовою нормою, наприклад, такі як «...», якщо таке діяння спричинило позбавлення права займатись певним видом діяльності або обіймати певні посади, звільнення особи або інші тяжкі наслідки або створило загрозу їх заподіяння, —».

Суб'єктивній стороні наклепу має бути притаманний подвійний умисний зв'язок: — поширення недостовірних відомостей повинно бути умисним; — відомості повинні бути завідомо недостовірні.

У поданому проекті В. С. Журавського, наклеп передбачав чотири кваліфікуючі ознаки: 1) наклеп, що міститься в публічному виступі, публічно демонстрованих творах або ЗМІ; 2) наклеп, поєднаний з обвинуваченням особи у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого злочину; 3) наклеп, здійснений з використанням свого службового становища; 4) наклеп із вищевказаними кваліфікуючими ознаками, що спричинив стійкий розлад здоров'я особи. У доопрацьованому проекті В. С. Журавського було виправдано залишено лише перші дві кваліфікуючі ознаки наклепу.

Вважаємо, що «заподіяння середньої тяжкості тілесного пошкодження» як кваліфікуючої ознаки у проекті В. С. Журавського було запропоновано недоречно, оскільки встановлення причинного зв'язку між наклепом та тілесним ушкодженням середньої тяжкості, можливо виключно за наявності особливих умов на боці потерпілого (хвороба серцево-судинної системи, слабка першова система тощо), що не може однозначно свідчити про підвищений ступінь суспільної небезпеки.

З приводу використання свого службового становища як кваліфікуючої ознаки, то наклеп, частіше, вчиняється щодо державних або політичних діячів, осіб у зв'язку із здійсненням ними своїх службових обов'язків, а не навпаки, тому варто було б передбачити таку кваліфікуючу ознаку, як наклеп вчинений «стосовно особи у зв'язку із виконанням нею службового або громадського обов'язку».

Негативна реакція ЗМІ на проект закону В. С. Журавського позбавлена подібної об'єктивної критичної оцінки запропонованих у цьому законодавчих норм [4], та обумовлена не бажанням нести відповідальність за достовірність відомостей, що розміщуються у друкованих та інтернет-виданнях.

Список використаних джерел

1. Про судоустрій і статус суддів та процесуальних законів щодо додаткових заходів захисту безпеки громадян : проект закону України № 3879 від 14.01.2014 р. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=49483
2. Підгородинський В. М. Криміналізація наклепу: дослідження останніх законодавчих ініціатив / В. М. Підгородинський // Вісник прокуратури. 2014. – № 8. – С. 118- 128.

3. Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України, щодо посилення відповідальності за посягання на честь, гідність та ділову репутацію людини: проект закону України № 11013 від 19.07.2012 р.: – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511-44065
4. Украинские СМИ протестуют против закона о клевете : Украинская правда: Новости (25.09.2012) Политика. – Режим доступа: <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2012/09/25/6973394/?attempt-1>

БАЛОБАНОВА Д. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАКОНОДАВЧА ВОЛЯ ТА ЗАКОНОДАВЧА ТЕХНІКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Формулювання кримінально-правової норми є однією з завершальних стадій процесу криміналізації. Етап формулювання норми логічно впливає з етапу її обумовлювання, де виявляється потреба в кримінально-правовій забороні й, з урахуванням завдань і цілей кримінально-правової політики, визначається його змістовна сторона. Ефективність норми не в останню чергу залежить від чіткості і смисловості її мовного вираження. Звідси впливають щонайменше два висновки.

По-перше, саме кримінально-правова політика покликана забезпечувати єдність і наступність вимог до процесу криміналізації на його різних етапах. При цьому не можна відокремлювати питання про те, що виражає закон, від питання про те, як він це виражає. По-друге, на стадії формулювання кримінально-правової норми виключно важливого значення набуває проблема законодавчої техніки.

Досить значні зауваження про якість законів, необхідності послідовно, чітко і ясно передавати законодавчу думку можна зустріти вже в Платона, Сенеки, Цицерона. Пізніше про це писали Ф. Бекон, Ш.-Л. Монтеск'є, Марат. Однак піонером в галузі теорії законодавчої техніки — першим, хто здійснив її розробку в цілому, а не окремих аспектів, — по праву вважається Ієремія Бентам. Ним була написана праця під назвою «Номографія», в якій І. Бентам розглянув переважно питання, що стосуються зовнішнього оформлення нормативних актів (їхньої структури, мови й т. д.), а також класифікував «формальні» недоліки законодавства (двозначність, громіздкість, безладність і ін.) [1, с. 3–8].

Історія свідчить, що інтерес науки до питань законодавчої техніки пробуджується в період масштабного відновлення законодавства, однак